

Scoresbysund - komiteen igennem 50 år

af Aksel Mikkelsen

Det var i Grønlandstraktatens bevægede forår i 1924, at en kreds af danske følte, at der måtte handles hurtigt og besluttsomt, dersom man skulle kunne bevare Østgrønland for Danmark og østgrønlanderne.

Scoresbysund-Komiteen stiftedes den 26. marts 1924 med det formål at indsamle private midler til kolonisering af Scoresbysund og oprette en handelsstation i dette verdens største og dengang måske mest vildtrige fjordområde.

Det var kaptajn Ejnar Mikkelsen – Miki – der stod bag, og som da også i mere end 40 år beklædte formandsposten og iøvrigt var sjælen og drivkraften i Komiteen.

Af andre kendte grønlandsnavne fra dengang kan nævnes kommandør Gustav Holm, admiral C. F. Wandel og senere tilkom mange andre f. eks. dr. Lauge Koch, vicedirektør Magnus Jensen, professor Alfred Rosenkrantz og hofchef Ebbe Munck for blot i flæng at nævne nogle af de mange, der igennem årene har deltaget i Komiteens arbejde.

I dag består Komiteen af Ålborgs borgmester Marius Andersen, advokat

Ole Christoffersen, arkitekt Alan Havsteen-Mikkelsen, fhv. minister Knud Hertling, maskinmester A. S. Hinrichsen, grev Eigil Knuth, dr. scient. Helge Larsen, radiosondeleder Ib Lorentsen, civilingeniør Aksel Mikkelsen og læge Jens Nielsen.

Scoresbysund-Komiteens første og unægteligt også største opgave var jo selve Scoresbysund-koloniens grundlæggelse, der som bekendt blev lykkeligt gennemført i 1924 takket være en kolossal indsats af såvel Komiteen som de mange private bidragsydere og ikke mindst af alle ekspeditionsdeltagerne, som med skibet „Grønland“, der var stillet til rådighed af Ø.K., udførte selve koloniseringsarbejdet og den første overvintring i området.

I 1925 oprejste 87 østgrønlandere fra Angmagssalik til Scoresbysund. De aflastede derved befolkningstrykket i Angmagssalik, og de har dannet grundstammen i den hurtigt voksende befolkning, der i dag tæller over 500 individer.

Den 25. oktober 1925 blev samtlige bygninger samt forsyninger til et par år vederlagsfrit af Komiteen overdraget til

Grønlands Styrelse og til østgrønlænderne. Der var på det tidspunkt investeret 350.000 kr. i sagen.

Det må vist siges at være ret enestående i verdenshistorien, at man om et bysamfund kan sige præcis, hvem der har grundlagt det, hvornår det er sket, samt hvornår indflytningen er sket, men Scoresbysund indtager på denne – som på mange andre måder – en særstilling.

Den blev grundlagt af Miki den 17. august 1924. Den dag holdtes der rejsegilde for bebyggelsen, og indflytningen skete den første september 1925, men forhistorien havde været lang og træls.

Næste gang man hørte til Scoresbysund-Komiteens virke var, da Miki i 1926 med det franske ekspeditionsskib „Porquoi Pas“ besøgte Scoresbysund igen og der erfarede, at nok var fangstforholdene deroppe gode, men fortidens onde ånder havde trods alt endnu frit spil. En kirke med en malmsfuld klokke var ønskelig for at komme uvæsenet til livs, og Miki afgav naturligvis straks løfte om en kirke, og det lykkedes da også Komiteen at fremskaffe midlerne dertil, således at den kunne opføres i 1927–28. Samtidig fik man også den første rigtige skole og præstebolig, og i de følgende år udvidede Komiteen bebyggelsen med en halv snes huse opført på de steder, hvor erfaringerne havde vist, at fangstforholdene var gode.

I begyndelsen af 1930'erne var der atter politisk uro om Østgrønland, og det førte bl. a. til udsendelsen af „Scoresbysund-Komiteens II. Østgrønlandsekspedition“. Grønlands Styrelse stillede denne gang M/S „Søkongen“ til rådighed, og med Miki som chef berejstes kysten fra

Kap Dalton i nord til Angmagssalik i syd. Der blev foretaget opmålinger samt geologiske, botaniske, zoologiske samt arkæologiske undersøgelser, og der blev anlagt og udstyret en række fangsthytter, således at det atter skulle være muligt for Angmagssaliks beboere at genoptage fortidens fangstrejser til Kangerdlugssuaq-området, og det skulle eventuelt blive muligt for de to østgrønlandske samfund at komme i forbindelse med hinanden, hvilket dog – så vidt vides – ikke er blevet udnyttet endnu.

I 1935 kom den store og uheldsvangre influenza-epidemi til Angmagssalik, hvorved 160 børn i løbet af få uger mistede deres forsørgere. Scoresbysund-Komiteen trådte – efter samråd med Grønlands Styrelse – straks til, og det lykkedes Miki at få organiseret en ret enestående fadderskabsordning. I årene der fulgte, kom Komiteen til at påtage sig omsorgen for 225 børn og 47 enker, og der blev til dette formål anvendt ca. 150.000 kr.

Til at forestå arbejdet udsendte Komiteen Sara Tønnesen, der sammen med Angmagssaliks kendte sygeplejerske Signe West på stedet gjorde et stort og fortjenstfuldt arbejde for at få de mange børn anbragt, opdraget og uddannet under betryggende forhold. Trods krig og adskillelse lykkedes det at fortsætte dette arbejde indtil sidste barn var konfirmeret i 1951.

Mikis overvintring i Angmagssalik i 1937–38 førte iøvrigt til oprettelsen af et skolekapel i Iqateq og en slags gæstehjem i selve Angmagssalik.

Komiteen har nogle gange også ydet bidrag til ekspeditioner, f. eks. forsøget

Ejnar Mikkelsen – Miki – Scoresbysund-Komiteen og Scoresbysunds grundlægger.

med at overføre moskusokser fra Østgrønland til Vestgrønland, men det ville unægteligt have været mere i overensstemmelse med formålsparagrafferne, hvis man kunne få opnået den modsatte aktivitet ved f. eks. at få overflyttet rensdyr fra Vestgrønland til Østgrønland.

Scoresbysund-Komiteens sidste større opgave var etableringen af et ungdomshus i Kap Hope. Man valgte dette sted,

for at det skulle være til støtte for selve fangersamfundet. Det skulle være et samlingssted for ungdommen, hvor der skulle være muligheder for forskellige værdifulde aktiviteter som f. eks. at bygge kajakker, slæder, sy skind, tøj og meget andet.

Endvidere skulle der være mulighed for at samles om undervisning i fangstteknik, foredrag og film, og naturligvis

skulle man kunne samles om en kop kaffe og til en dansemik, men spiritus skulle være bandlyst i huset.

Selve anlægget og igangsætningen af huset blev planmæssigt afviklet, men da driften derefter skulle overtages af det offentlige, kom det til at knibe lidt, og i en årrække har Komiteen måttet betale et væsentligt tilskud til den.

Og herved er vi ved Scoresbysund-Komiteens Achilleshæl, økonomien.

De forskellige større aktiviteter har jo kun været mulige takket være støtte fra mange sider, fonds, legater, selskaber og ikke mindst fra mange privatpersoner.

Der skal i denne forbindelse ikke nævnes navne, – det største bidrag har måske været mindre belastende for giveren end det mindste, men der skal blot rettes en varm tak til alle, der har været med til at muliggøre Komiteens hidtidige arbejde.

Komiteens økonomiske grundlag hviler på en i 1936 oprettet Østgrønlandsfond på 100.000 kr.

Fondens formålsparagraf er udformet rummelig. Den er da også først nedfældet, efter at Komiteen havde en længere tids virke bag sig.

Fondens indtægter skulle anvendes til fremme af humane, kulturelle, filantropiske og praktiske formål til gavn for

Østgrønlands befolkning og især indenfor retninger, som ikke – eller kun i ringe grad – nyder støtte fra staten.

Der skulle således kunne ydes støtte til:

Nye og uprøvede erhvervsmuligheder, udflytning til nye fangstområder, husflid, skindtilberedning.

Oplysningsarbejde, forsamlingshuse, biblioteker, udgivelse af oplysende skrifter, hjælp til specialuddannelse i Danmark på højskoler, lærepladser m. v.

Ungdomsaktiviteter, sport og idræt.

Nødhjælp under epidemier og andre samfundsulykker.

Videnskabeligt arbejde i Grønland og publikationer, som fortrinsvis vedrører Østgrønlanderne og deres kultur.

Selv om der efterhånden fra mange sider kan ydes støtte og tilskud til de fleste af de aktiviteter, som Komiteen igennem årene har støttet, mener vi, at der stadig er brug for en Komite, der med en eller to repræsentanter i Østgrønland kan styrke nye initiativer, virke som en slags uafhængigt talerør for Østgrønland og dets befolkning i tidens debat, og som i Mikis ånd vil forsøge at videreføre det arbejde, som Scoresbysund-Komiteen har udført i de forløbne 50 år til gavn for Østgrønland og dets befolkning.

nunap tunua inokarpok

– eller hvordan man altid kommer i tanker om Ejnar Mikkelsen

af JENS NIELSEN

Denne lille bog kan, så længe oplag haves, endnu rekvireres gennem Selskabets kontor.

Pris 5 kr. + moms.